

ZPRÁVY SLUKO

VYDÁVÁ

STUDIJNÍ A LIDOVÝCHOVNÝ ÚSTAV KRAJE OLOMOUCKÉHO
(KRAJSKÉ MUSEUM)

Objednávky řiďte na SLUKO, Olomouc I, nám. Republiky 6, tel. 2731

Listopad 1954

Číslo 42

Zpráva o zasedání aktivu pracovníků ve výzkumu

Dne 30. listopadu 1954 sešel se druhý aktiv pracovníků ve výzkumu. Na programu byl referát dr. ing. O. Konvičky o studijních cestách v SSSR a v NDR. Referent podnikl jako ředitel Výzkumného ústavu zelinářského v Olomouci obě studijní cesty za účelem poznání organizace výzkumnické práce a pracovních metod, které přinášejí skvělé výsledky. Referent byl vyslechnut s velikým zájmem a účastníky zaujala především velkorysost, s jakou jsou výzkumné ústavy v SSSR i v NDR budovány.

V dalším průběhu jednání podal soudruh M. H r a b o v s k ý, zástupce vedoucího odboru kultury rady KNV, zprávu o postupu jednání ve věci zřízení krajského nakladatelství v Olomouci. KNV má zatím jen oprávnění k vydávání publikací, na jehož podkladě byl předložen ministerstvu kultury ediční plán pro rok 1955. Administrativní práce, spojené s ediční činností, má podle dohody vykonávat až do definitivního vyřešení Dům osvěty v Olomouci. Toto řešení je na trvalo neuspokojivé a proto odbor kultury rady KNV připravuje návrh na zřízení krajského nakladatelství a současně též na vydávání krajského vlastivědného časopisu.

Zprávu o plnění usnesení z minulého aktivu podal soudruh dr. Sprinc. Ve své zprávě uvedl, že do konce ledna budou jednotlivé výzkumné problémy, navržené do plánu na rok 1955, projednány na schůzkách pracovníků lidové správy s výzkumnými pracovníky. První taková schůzka se konala 17. listopadu o zajištění komplexního průzkumu pro účely zemědělské a lesnické výroby. Pro zajištění nejužší spolupráce s výzkumníky a pro zvýšení kvality průzkumových elaborátů a jejich plné využití pro praxi zavede plánovací komise nový způsob přebírání výsledků průzkumu, a to ve formě veřejného projednávání na aktivech výzkumníků se zástupci praxe. Po referátu vedoucího výzkumného kolektivu vyjádří se k předloženému elaborátu dva recensenti, jmenovaní krajskou plánovací komisí. Každý z účastníků bude mít možnost předem se seznámit se zpracovaným materiálem, který bude nejméně 14 dní pro odborné zájemce k dispozici ve SLUKO.

Ing. O. H o l i n k a doporučil, aby při sestavování výzkumného plánu na rok 1955 i na další leta byla věnována zvláštní pozornost problému ochrany jesenických lesních komplexů jako prvořadé oblasti vodohospodářské a produkční oblasti lesnické, ohrožené zhoubnou plošnou erosí ohromného rozsahu. Současně navrhl, aby

jako jeden z úkolů výzkumného plánu na rok 1955 byl zařazen průzkum snížení přírůstků stejnorodých a stejnověkých smrčín vlivem podzolizace, respektive degradace půd s pokračujícím věkem, případně generacemi porostů. Ing. Holinka předložil fotodokumentační materiál, ukazující rozsah a pokračování devastace terénu stržemi v oblasti Vysokého Jeseníku.

O postupu průzkumných prací pro rok 1954 podal zprávu soudruh dr Vl. Strnad. Uvedl, že z 27 naplánovaných úkolů je 14 již úplně skončeno, u dalších pěti se pracuje na konečných závěrech. Zbývající průzkumy jsou rozpracovány. Vzhledem k pozdnímu zadání v tomto roce bude nutno dokončení některých průzkumů přesunout na rok 1955. Současně uvedl, že se zpracovává přehledný soupis veškerého průzkumového materiálu, uloženého ve SLUKO, pro účely PK a vědeckých pracovníků. Dr Strnad připomněl, že při stanovování počtu exemplářů u jednotlivých elaborátů je nutno dbát na to, aby byla splněna povinnost odváděti kopii práce ústřednímu vědeckému ústavu, k tomu pověřenému. U prací z oboru geologie a z oborů příbuzných je tato povinnost dána vyhláškou státního úřadu plánovacího z roku 1952.

Závěrem bylo usneseno, aby první diskuse o výsledcích průzkumů byla věnována problému ochrany Jeseníků. Na aktivu, který bude za tím účelem svolán v první polovině ledna, budou referovati o svých průzkumech soudruzi dr Strnad, dr Šula, dr Luner a Prom. biol. Petrušková, referenti SLUKO. Pro posouzení těchto výsledků průzkumu, jakož i všech ostatních, jejichž elaboráty jsou připraveny k odevzdání, byli schváleni recensenti.

V diskusi byly projednány připomínky k jednotlivým bodům programu a navržena k přijetí doporučení pro plánovací komisi RKNV. Příští aktiv bylo usneseno svolati dne 21. prosince 1954.

Krajské museum

Odbor věd přírodních

● *Mineralogické a petrografické oddělení* (dr Vladimír Strnad). R. Sládek prováděl inventární práce v oddělení a pokračoval v dokumentárním zachycení letošních badatelských výsledků. Dále pokračovaly přípravné práce pro definitivní umístění depositářů. V rámci patronátní činnosti byl určován anorganický sbírkový materiál pro okresní museum v Zábřehu.

● *Geologické a paleontologické oddělení* (dr Vladimír Strnad). Referent se účastnil třikrát pololetního politického školení. Na tomto školení přednášel referent na thema Základní směrnice o vědecko-výzkumné, sběratelské, výstavní a masově kulturní-osvětové činnosti vlastivědných museí a dále podal referát o výzkumné činnosti v museích podle sovětských směrnic. Hlavní práce oddělení spočívala v provádění redakčních prací na konečných korekturách Sborníku SLUKO — části přírodovědné, která má již vyjít v nejbližší době. Dále shromažďoval referent jako vedoucí výzkumného střediska elaboráty, vzniklé z letošních akcí KPK, a účastnil se dvou schůzí krajského aktivu pracovníků výzkumu, kde podal referáty o letošním průběhu průzkumných akcí. Spolu s doc. dr Vl. Kalabisem uzavřel referent dohodu s Geologickým ústavem Karlovy univ. v Praze o systematickém

zpracovávání letošních bohatých nálezů z devonu Nízkého Jeseníka (Horní Be-
nešov). Na Geologickém ústavu Masarykovy univ. v Brně studoval referent vybraný
dokladový materiál k své vědecké práci.

● *Botanické oddělení* (Dr. B. Šula). Dne 9. listopadu t. r. vedl referent exkursi
mladých přírodopisců do skleníků v Olomouci-Nové Ulici. — Ve funkci konser-
vátora pro ochranu přírody účastnil se 2 porad turistické sekce městského výboru
pro tělesnou výchovu a sport v Olomouci. — Činnost v oddělení byla zaměřena
hlavně k práci ve sbírkách: inventarisace, katalogisace, určování. Pro zájemce a
sběratele z řad veřejnosti přeuročil referent více než 150 rostlinných druhů a poskytl
řadu informací o výskytu některých druhů a o literatuře.

● *Zoologické oddělení* (Prom. biol. E. Petrušková). Referentka vypracovala
elaborát o živočišných společenstvech na území budoucího Jeseníckého parku, který
definitivně odevzdá 10. XII. 1954 příslušnému úřadu. Elaborát doplnila mapou Je-
seníků, s označením míst nejvíce faunisticky zkoumaných a studovaných. S pomocí
s. Fabrisse zpřístupnila depositáře zoologických sbírek.

Odbor věd o společnosti

● *Archeologické oddělení* (J. Skutil). Vedle vyřizování běžné agendy bylo po-
kračováno v inventarisačních pracích, v Gottwaldově sbírce bylo dosaženo č. 4097
a v Dobešově sbírce č. 1485. Z nejnovějších akvizicí oddělení nutno uvést tyto
nálezy: V cíheleň v Králové na Litovelsku byly sbírány pleistocenní konchylie,
o nové sölutrénské stanici v Kvasicích na Kroměřížsku, již objevil Ing. J. Janásek,
jsme referovali společně v Archeologických rozhledech VI. (1954), str. 729—733.
Na křižovatce silnic Prostějov—Slatinice a Slatinice—Třebčín sev.-vých. Slatinek
v trati U větráku na hranicích okresů olomouckého a prostějovského, kde je známo
již dávno od devadesátých let rozsáhlé slezské pohřebiště (A. Gottwald, Praveká
sídliště a pohřebiště, 1924, 94), byl vykopán slezský hrob, z něhož střepový ma-
teriál zachránil částečně prof. Přichystal, který již zde dříve sbíral povrchově
střepy. — Z povrchových nálezů na Starém Hradisku byl získán bronzový knoflík,
fragment skleněného kobaltově modrého zdobeného náramku typu Ročenka-Pro-
stějov (193) str. obr. a konečně deformovaná cetka pozlaceného plíšku, vážící
0,52 g. — V Plumlově na staveništi nového hřbitova byl nalezen při kopání zá-
kladů zdi atypický pravěký střípek.

● *Vojenské oddělení* (V. Burian). Byla dokončena inventarisace (2144 popisů,
1125 kreseb) a provedena částečná katalogisace (1226 kartotéčních listů v dupliká-
tech) základních sbírek oddělení. Referent určil a popsal sbírku historických zbraní
v Učilišti pohraniční stráže.

● *Oddělení olomucian* (V. Burian). Pro depositář oddělení byla uvolněna míst-
nost, v ústavní stolařské dílně (J. Žák) zhotoveny regály pro uložení předmětů.
Sbírký oddělení byly zhruba roztríděny.

● *Lékařské a lékárnické oddělení* (V. Burian). Spolupracovník oddělení
MUDr. V. Zapletal věnoval 2 separáty s medicínsko-historickými tematy.

● *Vlastivědný kroužek mládeže* (V. Burian) byl ustaven z příslušníků vlasti-
vědného kroužku při KPD. Jeho pracovní náplní je prozatím poznání historie a
památek města Olomouce s využitím musejního materiálu. Takto zainteresovaní
příslušníci kroužku jsou postupně uváděni do musejních praktik a vychovávání
ke spolupráci s museem pro budoucnost.

● *Národopisné oddělení* (dr Jar. K a n y z a) dokončilo úpravy národopisného depositáře a pokračovalo v katalogisaci keramiky. Bylo započato s dokumentací záhorského kroje. Navázána spolupráce s etnografickým kabinetem ČSAV v Brně (dr O. S i r o v á t k a) v otázce zápisu lidové tradice a s ÚLUV v Brně (dr Jar. O r e l) dohodnuta spolupráce v průzkumu hmotné kultury na Záhoří. Referent přednášel dvakrát před volbami v agitačních střediscích a pro horníky v Karlově Studánce o hanáckém lidovém umění.

● *Knihovna* (R. H i k l). V listopadu byly zainventovány 402 knihy, z nichž bylo koupeno 9, darovány 2, z duplikátů býv. knihovny VSZO zapsáno 132, z německých knih tímto spolikem shromážděných 159, ze starých fondů 99, ze zrušených zemědělských škol 1. Po jedné knize darovaly Etnografski muzej v Bělehradě a Slezský studijní ústav v Opavě. Do knihovny krajské galerie byly dodatečně ještě předány 4 knihy. Má tedy knihovna koncem listopadu 11.841 inventovaných svazků. Knihovník napsal zprávu o Sborníku SLUKO do Lid. demokracie a doplnil sbírku novinových výstřižků z říjnových čísel časopisů Svob. slova a Lidové demokracie. Vyňal z lístkového katalogu a z výpůjčního seznamu lístky knih, předaných krajské galerii a sepsal uvolněné signatury, aby mohly býti znova použity.

Krajské výzkumné středisko

● V rámci akcí KPK v letošním roce zpracoval dr Lad. H o s á k historické podklady k otázce administrativního členění středomoravského prostoru.

● Univ. prof. dr František Č á d a zakončil letošní etapu práce na vývoji osídlení Olomouckého kraje v letech 1900—1950.

● V rámci průzkumných akcí, dotovaných z prostředků KPK, zpracovává Jindřich K n a p p olomoucké stavební památky s hlediska kamenických prací a použitých materiálů. Elaborát bude odevzdán v lednu 1955.

● Kolektiv pracovníků Masarykovy university v Brně, vedený dr Václavem Z ý - k o u, zpracoval hydrogeochemii minerálních vod v jižní části Olomouckého kraje a připravuje návrhy na lepší využití těchto zdrojů. Obsáhlý elaborát s četnými mapami a diagramy chemického složení jednotlivých minerálních vod bude dodán ústavu v ledna 1955.

● Dr Stanislav V o s y k a dokončuje hydrogeologickou studii z okresu Olomouc, Přerov a Prostějov. Elaborát bude k dispozici ve SLUKO počátkem příštího roku.

● Pro potřebu KNV vypracovali referenti ústavu dr Vladimír S t r n a d, dr Bohumil Š u l a, prom. biol. Eva P e t r u š k o v á spolu s dr Janem L u n e r e m obsáhlé studie o založení jesenického národního parku. Projekt JNP je nyní podložen studií geologicko-petrografickou, klimatickou, botanickou a zoologickou, a to se zaměřením k protierosnímu boji, který působí mnohamilionové ztráty v lesním hospodářství Vysokého Jeseníku. Elaboráty jsou k dispozici u plánovací komise RKNV a v našem ústavu.

● Radomír S l á d e k pořídil pro potřeby KNV i pro potřebu ústavu kopie dosud existujících geologických map Olomouckého kraje v měřítku 1:75.000 v matricích, které budou rozmnoženy v příštím roce a doplněny novými výsledky prací zaměstnanců našeho ústavu i spolupracovníky externími.

● Dr Jan L u n e r zpracoval v rámci akcí KPK bioklimatické poměry Lázní Jeseníku, jako významné lokality, lázeňské, se zaměřením pro léčebné účely.

- Na zhodnocení loňských akcí pracovali Alois Strnad a And. Strnadová, kteří pořídili dostatečný počet kopií výsledků kartotékového zachycení vědomostí o dějinách dolování v kraji (asi 700 kartotékových listů) a zároveň k dvěma stům jednotlivých katastrů obcí v kraji pořídili matrice těchto katastrů v měřítku 1:25.000 v rámci akce, o níž jsme referovali v minulých Zprávách SLUKO. Kartotéka i obrázky katastrů budou nadále sloužit k zpřesnění a prohloubení našich vědomostí o dolování v kraji, který byl odedávna proslulý rudním bohatstvím, a budou přímo sloužit k průzkumům využití stávajících rudních zdrojů v kraji.
- Dr Rudolf Janál zpracoval v rámci dějin dolování v kraji, těžbu a zpracování rud na jedné z lokalit. Jeho elaborát je k dispozici v ústavu.
- Dr R. Michálek provedl první etapu práce na zjišťování nerostného bohatství v okrese hranickém.
- Universitní profesor dr František Němec dokončil v letošních akcích se svým kolektivem průzkum nerostných surovin v okrese šumperském, v okrese jesenickém pracují na tomto tematě R. Goetz a Fr. Goettler. Při tomto průzkumu získal ústav četné sbírky dokladového materiálu, který dosud nemohl být zainventován.
- V zájmové oblasti olomoucké pracuje na biologických rozborech vod a pramenů se zřetelem na jejich využití kolektiv, vedený dr J. Gabrielem.
- V letošním roce byla zakončena akce bytového, sociálního, hygienického a stavebního průzkumu olomouckého starého města, jež je historickou rezervací. Tento úkol zpracoval se svým kolektivem ing. dr Zdeněk Gardavský.
- Jaroslav Krejčí zpracoval a dodal ústavu ve vzorcích používané lomky, těžené horniny v kraji, zároveň s technickými analýzami.
- Možnosti těžby krystalických vápenců v Bílé Vodě hodnotil v elaborátu pro KNV dr Vladimír Strnad. Týž zpracoval spolu s kolektivem spolupracovníků podklady pro výstavbu městské zelinářské základny v Olomouci (spolu s dr J. Lunerem a dr Boh. Šulou) a dále podklady pro znovuzahájení těžby známého maletínského pískovce (spolu s R. Sládkem). Předmětem posouzení se dále stala jedna oblast, vhodná pro založení velkého průmyslového závodu.
- Jako doplněk Zapletalovy Geologické mapy Olomouckého kraje v měř. 1:200.000, kterou vydal v roce 1952 SLUKO společně s krajskou plánovací komisí, vydává nyní ústav rovněž ve spolupráci s KPK Zapletalův Přehled geologie Olomouckého kraje ve formě samostatné publikace. Práci redigoval dr Vladimír Strnad.
- Vedle svrchu zmíněných přírůstků sbírek získal ústav další sbírky petrografické, mineralogické a páleontologické z oblasti země Moravskoslezské a převážně z oblasti kraje Olomouckého. O těchto přírůstcích budeme referovat v některém z příštích čísel našich Zpráv SLUKO.

Krajská zoologická zahrada

Byly dokončeny všechny podezdívky pro 8 klecí a dokončeny i trubkové konstrukce pro tyto klece. Mimo to zhotovena devátá klec o velikosti 2x4x2 m. Prokopána

nová cesta podél první nádrže, dlouhá 90 m a široká 4 m. Bylo pokračováno v adaptaci správní místnosti zoo. Dále se provádí probírka lesa na ploše 200 arů. Započato s přípravnými pracemi na ohrady pro zvěř. Bezplatně brigádami bylo odpracováno 519 hodin.

Různé zprávy

Večer historie lékařství v Olomouci.

V čís. 37 našich zpráv referoval podrobně MUDr. Vlad. Zapletal z Brna, spolupracovník našeho musea, o stavu lékařského oddělení našeho musea, jež vzniklo ze starého popudu dr. M. Mareše a o jeho pracovním plánu: oddělení chce zachováti všechny památky na vývoj zdravotnictví v našem kraji od nejstarších dob. Dík porozumění Lékařské společnosti J. E. Purkyně v Olomouci a zejména jejích představitelů prof. dr. V. Vejdovského a prof. dr. J. Kabelíka, byl pak věnován večer 26. února pravidelných pátečních schůzí celý historii medicíny. Schůzi, neobyčejně čteně navštívenou, zahájil prof. dr. Vejdovský, načež přednášel senior moravských lékařů MUDr. et RNDr. h. c. Mořic Remeš o své sběratelské a literární činnosti. Žák Hirtlův ze staré rozvětvené lékařské rodiny zajímavě vzpomínal, jak se setkal s Virchovem a jinými význačnými lékaři. Jeho dlouholetá lékařská činnost a dále okolnost, že měl po dlouhou dobu příležitost viděti a stopovati prudký rozvoj medicíny, přiměly dr. Remeše k tomu, že již ve Vlasteneckém musejním spolku dal popud k založení oddělení historie medicíny. Ředitel dr. Jar. Kanyza osvětlil pak, že historie medicíny patří i do programu naší musejní práce, vítal zájem lékařů, který může ve spolupráci s kulturními historiky (na příklad i národopisci) vytvořiti cenné a důležité oddělení, jako významný doklad lidského pokroku. Dr. Vlad. Zapletal ve velice zajímavé, většinou na zcela nových pramenech založené přednášce vylíčil obsáhle život olomouckého (1802) anatoma, chirurga a porodníka Joh. Nep. Rusta (1775—1840), rodáka javornického, hlavního reformátora pruského zdravotnictví, který se stal záslužným protektorem J. Ev. Purkyně; v rámci své přednášky shrnul dr. Zapletal také všechny purkyňovské vztahy k Olomouci. Cyklus byl uzavřen přednáškou podepsaného o pravěké medicíně. Večer sám byl konkrétním dokladem toho, jak vzájemnou spoluprací i oborů zdánlivě velice vzdálených lze dosíci zajímavých a hodnotných výsledků. Byl také slibným důkazem toho, že naše oddělení lékařské, prvé tohoto druhu na Moravě, může zdárně prosperovati. jsk.

● Dne 27. listopadu konala se plenární schůze všech zaměstnanců ústavu, na které ředitel přednášel o významném zasedání Národní fronty na pražském Hradě dne 18. listopadu 1954 a na závěr této schůze bylo jednomyslně usneseno poslat KAV NF a Čs. výboru obránců míru resoluci, že všichni zaměstnanci souhlasí s prohlášením Národní fronty, přijatým na jejím zasedání 18. listopadu 1954.

● Obracíme se na naše spolupracovníky i nejširší veřejnost o pomoc při získání flašinetu. Tento hudební nástroj žebráků minulých dob se nám nepodařilo zatím nikde v kraji opatřit. Za každou zprávu o majiteli jakéhokoliv flašinetu budeme vám velmi vděčni. Zprávu pošlete laskavě na naši adresu, uvedenou pod titulem těchto zpráv. jkz.